

УЧИНЧИ РЕНЕССАНС ПОЙДЕВОРИ ШАКЛЛАНАЁТГАН ДАВРДА ФАЛСАФИЙ ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШНИ ИСЛОХ ҚИЛИШ-ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН ЭХТИЁЖИ

*Мустафаев Улаш Утаевич,
Фалсафа фанлари номзоди
ulashmustafojev1957@gmail.com
Термиз давлат университети*

АННОТАЦИЯ

Фалсафий фанларнинг бугунги ҳолати ва бу фанлар бўлажак кадрларда мушоҳада қилиш қобилиятини шакллантириши, шахсни залолатдан ҳидоятга, нафратдан муҳаббатга, ҳаромдан ҳалолликка, бидъатдан покликка йўналтириши далиллар билан асосланган. Янги Ўзбекистон учинчи ренессанс пойдеворини яратишга киришар экан, бу даврда фалсафий фанлар назарияси ва методологиясига таяниши тарихий мисоллар билан баён этилади. Ўзбекистон Республикаси таълим тўғрисидаги қонуни ва унда қўйилган дуал таълимга эътибор берилиши назарий жиҳатдан асосланади. 2021 йил 16 июлда Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг 311-сонли “Олий таълимнинг Давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги буйруғи аҳамияти очиб берилиши билан бир қаторда олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификаторига янги таълим йўналишини киритишга таклифлар берилган. Олий таълим муассасаларига ўқув режа ва фан дастурларини ишлаб чиқиш ва жорий этишида мустақиллик берилиши ортидан тор доирадаги манфаатларни кўзлаб ҳаракат қилмаслик кераклиги аксинча, рейтингда 500 ёки 1000 талик поғонада турган хорижий олий таълим муассасалари тажрибасига қийсий ёндоиши кераклиги тавсия этилади. Фалсафий фанларни ўқитиш ва ўқув адабиётлар турини тайёрлашда Президент Ш.Мирзиёевнинг “Янги Ўзбекистон стратегияси” китоби дастуралар билан бўлиши ва ушбу китобда келтирилган назарий хулосалар асосида ўқув адабиётларини яратиш учинчи ренессанс пойдевори шаклланаётган даврда- янги Ўзбекистоннинг бугун маънавий эҳтиёжи эканлиги баён этилади.

Калим сўзлар: ҳидоят, муҳаббат, ҳалоллик, поклик, мажбурий ва танлов фанлари, ижтимоий гуманитар фанлар, билим, таълим соҳаси, таълим йўналиши ва мутахассислик, тарбия, классификатор, ўқув режа, фан дастури, фалсафа, маънавиятишнослик, касб маънавияти, hetis, университетлар авлоди, учинчи ренессанс

АННОТАЦИЯ

Современное состояние философских наук и формирование способности наблюдать в будущих кадрах основаны на свидетельствах, которые ведут человека от ошибки к лидерству, от ненависти к любви, от харама к честности, от ереси к чистоте. Поскольку новый Узбекистан начинает закладывать основы для третьего возрождения, его опора на теорию и методологию философских наук в этот период иллюстрируется историческими примерами. Закон Республики Узбекистан «Об образовании» и его упор на дуальное образование имеют теоретическую основу. Помимо раскрытия значимости Приказа Министра высшего и среднего специального образования № 311 «Об утверждении государственных образовательных стандартов высшего образования» от 16 июля 2021 г. внесены предложения о включении нового направления в классификацию направления и специальности высшего образования. Рекомендуются, чтобы высшие учебные заведения не преследовали узкие интересы после обретения независимости в разработке и реализации учебных планов и научных программ, а должны были использовать сравнительный подход к опыту зарубежных высших учебных заведений, которые имеют рейтинг 500 или 1000. Книга Президента Мирзиёева «Стратегия Нового Узбекистана» и создание учебников на основе теоретических выводов этой книги - духовные потребности нового Узбекистана в период становления третьего Возрождения.

Ключевые слова: руководство, любовь, честность, чистота, обязательные и факультативные науки, социальные науки, образование, область образования, область обучения и специализация, образование, классификатор, учебный план, научная программа, философия, духовность, профессиональная духовность, полушарие, поколение университетов, Третий Ренессанс.

ABSTRACT

The current state of the philosophical sciences and the formation of the ability to observe in future specialists, the orientation of the individual from error to guidance, from hatred to love, from impurity to honesty, from heresy to purity, are based on evidence. As new Uzbekistan begins to lay the foundations for the third renaissance, its reliance on the theory and methodology of the philosophical sciences during this period is illustrated by historical examples. The Law of the Republic of Uzbekistan on Education and its emphasis on dual education are theoretically justified. In addition to revealing the significance of the Order of the Minister of

Higher and Secondary Special Education No. 311 "On approval of state educational standards of higher education" dated July 16, 2021, proposals were made to include a new direction in the classification of areas and specialties of higher education. It is recommended that higher education institutions should not pursue narrow interests after independence in the development and implementation of curricula and science programs, but should take a comparative approach to the experience of foreign higher education institutions, which rank 500 or 1,000. The book "Strategy of the New Uzbekistan" by President Mirziyoyev and the creation of textbooks based on the theoretical conclusions of this book are the spiritual needs of the new Uzbekistan in the period of formation of the Third Renaissance.

Keywords: *guidance, love, honesty, purity, compulsory and voluntary sciences, social sciences, education, field of study, field of education and specialization, education, classifier, curriculum, science program, philosophy, spirituality, professional spirituality, hemis, generation of universities, third Renaissance.*

Инсонга берилган фазилатли неъматлардан бири бу тафаккур. Тафаккур туфайли инсон борликни, жамиятни ва ўзини англаб мушоҳада қилади. Мушоҳада эса инсонга ҳикматли нарса ва ҳодисаларни билиш, ўрганиш ва кундалик турмушида залолатдан ҳидоятни, нафратдан муҳаббатни, ҳаромдан ҳалолни, бидъатдан покликни ажратишга ёрдам бериб уни ҳидоят йўлига бошлайди. Ҳидоят, муҳаббат, ҳалоллик ва поклик каби инсонни азиз қиладиган ахлоқий тушунчалар ҳақида баҳс яъни, мушоҳада қиладиган фанлар бу фалсафа, маънавиятшунослик ва диншунослиқдир. Бу фанларнинг мавзуси ҳақида олимлар азалдан баҳсга киришганлар ва бугун ҳам бу жараён давом этмоқда. Агар таълим муассасалари тарихига назар ташлайдиган бўлсак, дастлабки университетларда ҳам илоҳиёт фалсафаси, маънавияти ва диншунослиги талабаларга фан сифатида ўқитилганлигига ўқув режалар тарихи гувоҳлик бермоқда. Янги Ўзбекистон учинчи ренессанс пойдеворини яратишга киришар экан, унинг олий таълим муассасаларини бошқараётган раҳбарлари бакалавр таълим йўналишлари ва магистратура мутахассисликлари ўқув режаларининг мажбурий ва танлов фанлари блокларида ҳидоят, муҳаббат, ҳалоллик ва поклик ҳақида баҳс қиладиган фалсафий фанларга ажратилган соатлар ҳажмига эътибор беришига жамиятда эҳтиёж сезилаётганлигини англаши лозим. Акс ҳолда, олий таълимга оид қабул қилинаётган ҳуқуқий ҳужжатлар талабаларини руёбга чиқаришда рақобатга бардош беролмаслик кузатилиб, тайёрланаётган кадрлар салоҳиятида эса заифлик ҳолати намоён бўлаверади. 2021 йил 16 июлда Ўзбекистон

Республикасининг янги олий ва ўрта махсус таълим вазири “Олий таълимнинг Давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида”ги 311-сонли буйруғини қабул қилди. Бу буйруқ ва унинг иловасида қабул қилинган ўқув-услугий ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар Ўзбекистон Республикаси олий таълим муассасаларини дунё олий ўқув юртлари билан уйғун ривожланишига имконият яратиб беради. Вазирнинг бу буйруғи Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2017-2021 йилларда олий таълимнинг моддий-техника базасини ривожлантириш ва таълим сифатини оширишга қаратилган ҳуқуқий ҳужжатлари талабларини амалга ошириш учун тизимда фаолият кўрсатаётган профессор-ўқитувчилар ва ўқув ёрдамчи ходимларга энг муҳим мотивацияни берди. Чунки, бугун олий таълим муассасаларидаги 10 та билим соҳаси, 26 та таълим соҳаси, 308 та бакалавр таълим йўналиши ва 588 та магистратура мутахассисликларида олти юз минг нафардан ортиқроқ талабалар таҳсил олаётган бўлса, уларга ўттиз мингдан кўпроқ профессор-ўқитувчилар мингдан кўпроқ фанлардан сабоқ бермоқда. Бу талаба- ёшлар 15-20 йилдан сўнг янги Ўзбекистоннинг бошқарув кадрлари бўлиб етишади. Демак, бу кадрлар таълим олаётган йўналиш ва мутахассисликларнинг ўқув режа ва фан дастурларини, дуал таълимни жорий этиш ҳолатини, учинчи авлод университетлари ҳаёти билан қиёслаб уларга қараб уйғун ривожлантиришни таъминлаш билан бир қаторда менталитетимиздан келиб чиқиб таълимни тарбия билан ҳамкорликда олиб боришга алоҳида эътибор бериш керак бўлади. Таълимни тарбияга, тарбияни таълимга қарама қарши қўймай, аксинча уларнинг уйғунлиги етук мутахассислар тайёрлаш учун гаров эканлигини англаш зарур. Мутахассислик бўйича чиройли маъруза ўқиш билан бирга шахс сифатида чиройли тарбия ҳам бериш ҳам олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчиларининг муҳим бурчидир. Агар профессор-ўқитувчида шу уйғунлик бўлмаса унинг тингловчиси бўлган талабада ҳам шу заифлик такрорланади. Такрорланмаслиги учун эса олий таълим муассасаларида фалсафий фанлар ўқитилишига янгича тамойиллар асосида ёндошиш лозим бўлмоқда. Ижтимоий гуманитар фанлар негизини фалсафа, маънавиятшунослик ва диншунослик фанлар ташкил қилади. Чунки бу фанлар хусусан, фалсафа (ҳикматли фикрни кадрлашни), маънавиятшунослик (комилликни) ва диншунослик (ҳалолликни) ўргатади. Шунинг учун бакалавр таълим йўналиши ўқув режасининг 1-00. Мажбурий фанлар блокида фалсафа ва маънавиятшунослик фани модулини қайси вазирлик тасарруфида бўлишидан қатъий назар, барча олий таълим муассасаларида, диншунослик

модулини эса 2-00. Танлов фанлари блокада ўқитилиши белгилаб қўйилиши лозим бўлади. Чунки, бу фалсафий фанлар бугунги глобаллашув даврида одамлар маиший турмушида пайдо бўлаётган ва тобора миллий урф-одатларимиз, маросимларимиз ҳамда анъаналаримизга салбий таъсир ўтказётган бидъатлар моҳияти ҳақида мушоҳада қилади ва шахсга тўғри йўлни танлашда дунёқараш беради. Собиқ шўролар даври фалсафий фанлари фақат коммунистик партиянинг мафкураси ва назарияси бўлиб қолиш билан бирга бу фанларнинг таълимоти ижтимоий маиший турмушдан ажралиб қолган эди. Одамлар тингласа-да, лекин ёлғонлигини, сохталигини ошкора ҳеч ким айтмас эди. Ўзбекистон мустақилликка эришгандан кейинги йилларда яратилган фалсафий фанларидаги таълимотлар ҳам кўпинча рус ёки хорижий фалсафий фанлардан таржима қилиб олингани учун ҳам одамлар қабул қилиши осон бўлмади. Тингловчилар охир-оқибат кўча фалсафаси билан жамият ҳикматли фалсафани ажратолмай қолди. Агар мутахассислик фанлари ўз касбининг билимдони бўлишга ёрдам берса, фалсафий фанлар эса ҳидоят, муҳаббат, ҳалоллик ва поклик каби фазилатларни камол топтиришга кўмаклашади. Бу азалий исбот талаб қилмайдиган ҳақиқатдир. Лекин, сўнги даврларда олий таълим муассасаларида ўқув режаларни учинчи авлод университетлари ўқув режаларидаги фанлар билан қиёсий ўрганилмасдан туриб оптималлаштириш баҳонасида фалсафий фанларни қўшиб юбориш ёки ўқув режадан чиқариб ташлаш ҳолатлари кузатилмоқда. Бунинг салбий оқибати ҳозир билинмасада, лекин 15-20 йилдан кейин аниқ сезилади ва унда келгуси авлод бизнинг хатомизни тўғирлайди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. Мирзиёев “Айни пайтда ижтимоий фанларни таълим босқичлари ва ихтисосликлар талаблари ва тамойилларига мослиги ўқувчилар, бакалаврлар ва магистрларнинг эҳтиёжлари ва қизиқишлари, касб хусусиятларига мувофиқлиги ҳақидаги аниқ тасаввурлар йўқ” [1] деб бежизга таъкидламади. Бугун умумий ўрта таълим мактабларининг 1-11 синфларда Президентимиз Ш. Мирзиёевнинг ташаббуси билан “Тарбия” фани ўқитилмоқда. Бу фан ўзбек халқи менталитети эҳтиёжларига тўла жавоб беради. Фақат бу фандан ким ва қайси таълим йўналиши битирувчилари дарс бермоқда деган муаммо бор?! Олий таълимнинг бакалавр босқичида фалсафий фанларни Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификатори (2021 йил 16 июлдаги 311-сонли буйруғи 2-илоvasи билан тасдиқланган) билим ва таълим соҳалари эҳтиёжларидан келиб чиқиб ўқитиш мақсадга мувофиқдир. Натижада, таълим фалсафаси, санъат фалсафаси, бизнес ва

бошқарув фалсафаси, ҳуқуқ фалсафаси, табиий фанлар фалсафаси, ахборот технологиялар фалсафаси, муҳандислик фалсафаси, тиббиёт фалсафаси каби фанларни мутахассислик билан боғлаб ўтиш имкони пайдо бўлади. Бу эса таълим сифатига ижобий таъсир кўрсатиб, энг муҳими сифатли ҳамда креатив фикрлайдиган кадр тайёрлашга ёрдам беради. Бу ҳолатда энг катта муаммо фалсафий фанларнинг таълимотларини миллий давлатчилигимиз фалсафасини жаҳон фалсафаси билан уйғунликни таъминлайдиган дастур ва ўқув адабиётларига эҳтиёж пайдо бўлади. Олий таълимдаги маънавиятшунослик ва диншунослик фанлари умумий ўрта таълимдаги ва бошқа ижтимоий гуманитар фанлардаги ахборотларни такрорламаслиги керак. Чунки, яқин-яқингача бу ҳолат шундай бўлиб келган эди. Натижада, аудиторияда фанга нисбатан салбий дунёқараш шаклланди. Диншуносликни дин фалсафасидаги маиший турмуш фалсафаси билан боғлаб ўқитиш яхши самара беради. Бугун турмушда энг олий кадрият никоҳга нисбатан лоқайдлик билан муносабатда бўлиш ёки тadbirkorлик фазилатлари нима учун заиф эканлигига сабабларни дунёвий ва илоҳий китоблардан далиллар билан тушунтирилса кадрларнинг касбий компетенциялари мустаҳкам бўлади. Демак, маънавиятшунослик ва диншунослик фанлари учун ҳам янги дастур ва янги авлод ўқув адабиётларига эҳтиёж пайдо бўлади. Шу ўринда файласуф, маънавиятшунос ва диншунос кадрларни тайёрлаш муаммосига ҳам тўхталиб ўтиш жоиз. Олий таълим йўналишлари ва мутахассисликлари классификаторининг Таълим билим соҳасининг таълим соҳасидаги миллий ғоя, маънавият асослари ва ҳуқуқ таълими йўналиши ўрнига маънавиятшунослик бакалавр йўналиши бўйича кадр тайёрлаш учун таълим йўналишини киритиш лозим. Чунки, умумий ўрта таълим мактабларида шу таълим йўналишини битирган кадрлар “Тарбия” фанидан дарс бериши мумкин. Давлат ва нодавлат таълим муассасларида эса маънавият-маърифат масалалари билан ҳам шу таълим йўналиши кадрлари шуғулланса “Янги Ўзбекистон-маърифатли жамият” тамойили тизимли руёбга чиқиб боради. Файласуф олим, профессор Н. Муҳаммадиев касб хусусиятларидан келиб чиқиб фалсафий фанларни “табиат фалсафаси, техника ва инфор­мацион технологиялар фалсафаси, тиббиёт фалсафаси, иқтисодиёт-рақобат фалсафаси, ҳуқуқ фалсафаси, ҳарбий жанг санъати фалсафаси, ахборот хавфсизлиги ва технологиялари фалсафаси, маданият ва санъат фалсафаси, таълим ва тарбия фалсафаси, тарих фалсафаси, сиёсат фалсафаси” [2] тартибда ўқитишни таклиф қилади. Бугунги рақобатли жамиятда етук кадрлар тайёрлаш учун ҳам шу тартибда фалсафий фанларни ўқитишни ҳаётнинг ўзи зарурият

даражасига олиб чиқмоқда. Чунки, “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида” ги Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги ПФ-5847-сонли фармонида “олий таълим муассасаларида таълим, фан, инновация ва илмий-тадқиқотлар натижаларини тижоратлаштириш фаолиятининг узвий боғлиқлигини назарда тутувчи “Университет 3.0” концепциясини босқичма-босқич жорий этиш” [3] асосий вазифалардан бири этиб белгиланган. Чунки, дунё университетлар тарихи уч авлодга бўлинади. Биринчи авлод университетларини классик, яъни таълим бериш, иккинчи авлод университетларини ноклассик университетлар бу таълим ва тадқиқот олиб бориш асосий вазифаси бўлган бўлса, XX асрнинг охирига келиб учинчи авлод университетлар пайдо бўлди. Бу университетлар таълим, тадқиқот ва тадбиркорлик яъни илмий назарияларни тижоратлаштиришни руёбга чиқарди. Демак, бугун университетларнинг асосий вазифаларидан бири илмий назария ва ғояларни амалиётга жорий этиш ва уни тижоратлаштириш энг муҳим устувор вазифа бўлиб турибди. Бундай шароитда фалсафий фанлар яшаб қолиши қандай бўлади?! Бу саволга ҳам Президентимиз Ш.Мирзиёевнинг “Бизда узоқ йиллар давомида ижтимоий фанларга нисбатан бир томонлама технократик ёндошув, бу борадаги масалаларга ажабтовур бир “ўғай” қараш шаклланиб қолган. Айни пайтда, афсус билан қайд этиш мумкинки, ҳалигача узлуксиз таълим босқичларида, айниқса олий таълим тизимида ижтимоий фанларни қанча ҳажмда ва қандай йўналишларда қай бир шаклда ва қандай мазмунда ўқитиш ва ўргатиш бўйича яхлит концепция йўқ” [4] фикрларидан хулосалар чиқаришимиз лозим бўлади. Ўзбекистонда маънавий-маърифий Кенгаш ишларига Президент, ҳудудларда эса вилоят ва туман ҳокимлари маъсулдир. Бу тизимга халқаро ташкилотларнинг ҳам қизиқиши мавжуд. Шунинг учун олий таълим муассасалари раҳбарлари ўзларига берилган мустақил равишда ўқув режа ва фан дастурларини мустақил ишлаб чиқиш учун берилган ваколатларини суистеъмол қилмай юқоридаги билдирилган таклиф ва тавсияларни ҳамда мухтарам Президентимиз Ш.Мирзиёевнинг “Янги Ўзбекистон стратегияси” китобида ижтимоий гуманитар фанлар ва уларнинг жамият ҳаётида тутга аҳамиятига оид фикрларидан келиб чиқиб бу фанларнинг соатлар ҳажми ва қандай ўқитилишига эътибор бериши лозим бўлади. Таълим йўналиши ва мутахассислик ўқув режасини ишлаб чиқиш ва уни жорий этиш ниҳоятда мураккаб жараён. Ўқув режа асли бир варақ бўлса-да уни ўқийдиган ва тушунадиган кадрлар Республикада ҳам кам топилади. Вилоят олий таълим

муассасаларида эса деярли йўқ. Ҳозир ўқув режаларни ишлаб чиқиш ва жорий этишда дунё рейтингида 500 ёки 1000 таликка кирган олий ўқув юртларининг ўқув режаларини кўрмасдан ёки қиёсий таҳлил қилмасдан туриб, илгари мавжуд бўлган ўқув режаларни “маҳаллийлаштириб” тасдиқлаб, плагиаторлик ҳолатида жорий этиш ҳоллари кузатилмоқда. Ижтимоий гуманитар фан вакиллари учун Немис дастури яхши самара бериши маълум бўлиб қолди. Шунинг учун олий таълим профессор-ўқитувчилари ўқув юктамалари ҳажми учун янги таҳрирдаги “Вақт меъёр”ларини ва талаба мустақил иш тошириқлари шакли, тақдимоти ва ҳимоялари учун янги низомга эҳтиёж сезилиб турибди. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш. Мирзиёев “Биз “маънавиятшунослик” фанининг тамал тошини қўйдик. Бу йўналишдаги ихтисосликлар фанлар классификаторига киритилди, улар бўйича ихтисослашган Кенгаш ташкил этилиб, диссертациялар ҳимояси йўлга қўйилмоқда. Олий таълим бакалавр босқичи учун “Маънавиятшунослик”, магистрлар учун “Касб маънавияти” фани жорий этилмоқда”[5] деган фикрларидан олий таълим муассасаларининг ўқув режа ва фан дастурларини рўйхатдан ўтказадиган маъсуллари ўз ишларини яна бир қарра қайта тафтишдан ўтказиши керак бўлади. Иккинчидан, ижтимоий гуманитар фан профессор-ўқитувчилари эса маъруза, семинар, амалий дарс, талаба мустақил иш топшириқлари беришга ва ўқув адабиёт турларини тайёрлашга Президент Ш. Мирзиёевнинг “Янги Ўзбекистон стратегияси” китобидаги назарий хулосаларга таяниб, аудиторияга янгича руҳ ва соғлом ғояларни олиб кириши талаб этилмоқда.

REFERENCES

1. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси.-Тошкент.”O’zbekiston” нашриёти,2021.270-бет
2. Муҳаммадиев Н.Э. Мустафаев У.У. Олий ўқув юртларида фалсафа фанини ўқитишни тубдан ислоҳ қилиш-давр талаби. //Янгиланаётган Ўзбекистонда ижтимоий тарққийтни жадаллаштиришнинг фалсафий муаммолари мавзусидаги вазирлик миқёсида ўтказилган онлайн илмий-амалий анжуман.- Термиз 2020 йил
3. Ўзбекистон Республикаси Олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида. Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони 2019 йил 8 октябрь ПФ-5847

4. Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг буйруғи, 2021 йил 16 июль 311-сон. Олий таълимнинг Давлат таълим стандартларини тасдиқлаш тўғрисида
5. “Таълим тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикасининг қонуни. 2020 йил 23 сентябрь, ЎРҚ-637-сон.
6. Mustafayev U. U. TA’LIM BOZORI VA INTELLEKTUAL SOTSIAL “TOVAR” SIFATI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – Т. 1. – №. 8. – С. 218-226.
7. Худайбердиева Г. Х., Алланазаров М. М. ЁШЛАРНИ ҒОЯВИЙ ТАРБИЯЛАШНИНГ УСУЛЛАРИ, ШАКЛЛАРИ ВА ВОСИТАЛАРИ //ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ. – 2020. – №. SI-2№ 1.
8. Мажитов М. КИТОБХОНЛИК–ШАХСНИ ЎЗ-ЎЗИНИ ТАРБИЯЛАШ ЖАРАЁНИНИНГ МУҲИМ ОМИЛЛАРИДАН БИРИ //Scientific progress. – 2021. – Т. 2. – №. 1. – С. 1081-1086.
9. Khursandovna K. G., Umirzokvich R. U. NATIONAL COLOR: CONTENT-ESSENCE //Archive of Conferences. – 2021. – Т. 17. – №. 1. – С. 29-31.
10. Алланазаров М. М. Характеристика основных активных методов обучения //Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2020. – №. 1. – С. 145-148.
11. Majitov M. POSTMODERN SOCIETY SPECIALISTS IN THE POSTMODERN SOCIETY //Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2019. – Т. 1. – №. 6. – С. 242-249.
12. Mustafayev U. U. YANGI O‘ZBEKISTON: QADRIYATLAR VA FALSAFIY FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI BO ‘YICHA AYRIM MULOHAZALAR //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – Т. 1. – №. 10. – С. 568-577.
13. Алланазаров М. Вопросы подготовки кадров в системе народного образования БНСР //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 5/S. – С. 95-99.
14. Majitov M. A. U. Some views of islamic religion and muslim scholars on the phenomenon of human personality //ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal. – 2020. – Т. 10. – №. 5. – С. 1541-1547.
15. Хужаназаров А. З., Алламуратов Ш. А. РЕФОРМЫ В СИСТЕМЕ ЗДОРОВЬЯ УЗБЕКИСТАНА В ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 1 (76). – С. 19-23.

16. Mustafayev U. U. OLIY TA’LIM: SAVODSIZLIKNING ILDIZI QAYERDA? //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2021. – Т. 1. – №. 7. – С. 313-317.
17. Расулов Х. Ҳуқуқий маданият: муаммонинг ижтимоий-сиёсий омиллари //Общество и инновации. – 2021. – Т. 2. – №. 10/S. – С. 335-342.
18. Худайбердиева Г. Х. СУЩНОСТЬ И ОСОБЕННОСТИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРОФЕССИИ, ЕЁ РАЗВИТИЕ //Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. – 2020. – №. 1. – С. 179-181.
19. Majitov M. PROBLEM OF PERSONALITY: ESSENCE, STRUCTURE, AND FEATURES OF FORMATION //Scientific Bulletin of Namangan State University. – 2020. – Т. 2. – №. 1. – С. 162-168.
20. Расулов Х. М. Фуқаролик жамияти: бошқарувда номарказлаштиришнинг истиқболлари //журнал правовых исследований. – 2020. – Т. 5. – №. 2.